

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ... **‘Η Οικονομική Άναπτυξις ως στόχος τῆς Οικονομικῆς Πολιτικῆς**,

νότο τοῦ ’Αντεπιστέλλοντος Μέλους κ. Δημητρίου
I. Δελιβάνη*.

Κύριε Πρόεδρε,
 Κύριοι Ακαδημαϊκοί,
 Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Χαίρω ὅτι ἔχω ἀλλην μίαν φορὰν τὴν δυνατότητα νὰ προβῶ εἰς ἀνακοίνωσιν, εἰς τὴν ’Ακαδημίαν ’Αθηνῶν μὲ θέμα: **‘Η Οικονομική Άναπτυξις ως στόχος τῆς Οικονομικῆς Πολιτικῆς’**.

Κατὰ κάποιον τρόπον ἡ ἔμφασις τῆς ἀνάγκης δι’ οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν εἰς τὴν παροῦσαν περίοδον ὑπενθυμίζει πολὺ ἐκείνην μετὰ τὸ τέλος τοῦ Β’ παγκοσμίου πολέμου. Καὶ τότε καὶ τώρα, ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις εἶναι πρωταρχικὸς στόχος τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ μὲ μεγαλυτέραν παραγγέλσιν τῶν τυχὸν δυσμενῶν συνεπειῶν καὶ τῶν κινδύνων, ἀπὸ ἀπόψεως μακροοικονομικῆς ἴσορροπίας τὸ 1945 ἐν συγκρίσει μὲ τὸ 1991. Πράγματι, τότε ἦτο δεδομένον διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν ὅτι ὥφειλε νὰ προγωρήσῃ ἀμέσως εἰς τὴν προσπάθειαν ἀνασυγκροτήσεως καὶ ἀναπτύξεως καὶ τὸ μέλημά της ἦτο ἡ ἔξασφάλισις τῆς ἀναγκαίας χρηματοδοτήσεως. Η ἔμφάνισις πληθωριστικῶν φαινομένων ἢ ἐλλείμματος εἰς τὸ ἴσοζύγιον πληρωμῶν ἐθεωροῦντο προβλήματα ἡσσονος σημασίας, τὰ ὅποια εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἦτο ἐπιτρεπτὸν νὰ ἐπιβραδύνουν τὴν ἔξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀναπτύξεως. Θὰ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ 1945, μὲ τὴν ἀνατολὴν τῆς κεύνσιανῆς πρακτικῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν οἰκονομιῶν, αἱ ὅποιαι ἔξήρχοντο ἀπὸ τὸν πόλεμον μὲ καταστροφὰς καὶ μὲ ἐπὶ μακρὸν μὴ ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν κατοίκων των, ἡ ἀνάγκη ἐνθαρρύνσεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἀνεγνωρίζετο ως στόχος ἀνώτερος ἀπ’ αὐτὸν τῆς ἐπιτεύξεως οἰασδήποτε ἴσορροπίας.

’Αντιθέτως, εἰς τὴν δεκαετίαν τοῦ 1980, διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἴστορίαν, ἡ κλασσικὴ δημοσιονομικὴ πειθαρχία ἐπεβλήθη, καὶ ἔγινε δεκτὸν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις εἶναι δυνατὴ μόνον ἀφοῦ ἀπομακρυνθοῦν οἱ κίνδυνοι, οἱ ὅποιοι συνδέονται μὲ αὐτήν. ’Ισορροπία καὶ ἀνάπτυξις, λοιπόν, χρησιμοποιοῦνται καὶ

* DIMITRIOS J. DELIVANIS, **Economic development as target of the Economic Policy.**

εἰς τὰς δύο θεωρήσεις, τὴν κλασσικὴν καὶ τὴν κεύνσιανήν, ώς μεγέθη τὰ ὅποια δύνανται νὰ ὑποκατασταθοῦν ἀναμεταξύ των. Ὁ συνδυασμός των ἀπλῶς ἀποτελεῖ θέμα ἐπιλογῆς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ή ὅποια ἐκάστοτε ἀκολουθεῖται.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ προβλήματα ἐπιταχύνσεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος ἥσαν καὶ παραμένουν τὰ αὐτά, δηλαδὴ ἀναφέρονται εἰς τὴν δημιουργίαν μακροοικονομικῆς ἀνισορροπίας καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ εἰς τὰς σχέσεις μὲ τὴν ἀλλοδαπήν, τὸ περιεχόμενον ἐντούτοις, ὅπως καὶ αἱ προεκτάσεις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἔχουν διποστήθη μεταβολάς.

Προτίθεμαι λοιπὸν νὰ ἔξετάσω τὸ θέμα μου εἰς τρία μέρη, ἥτοι:

- I. Τὰς μεταβολὰς τοῦ περιεχομένου τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.
- II. Τὴν σημασίαν τῶν μεταβολῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα.
- III. Μερικὰς προτάσεις ἀντιμετωπίσεως τῆς καταστάσεως.

ΜΕΡΟΣ Ι. Αἱ μεταβολαὶ εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Τὸ ἐπίπεδον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἔξακολουθεῖ νὰ μετρᾶται μὲ τὸν διεθνῆ δείκτην συγκρίσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος. Τὰ τυχόν, ὅμως, ἐπιτεύγματα εἰς τὸν ἔτοντον τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, τῆς κάθε οἰκονομίας, ἀξιολογοῦνται, ἥδη, μέσω πολυαριθμων ἄλλων καὶ νέων διὰ τὸ 1945, δεδομένων.

Πράγματι μετὰ τὸ 1970 αἱ συγκρίσεις γίνονται εἰς πολλὰ ἐπίπεδα, ἔθνικὰ καὶ διεθνῆ, καὶ φαίνεται νὰ ἔχουν ἀποκτήσει συγκεκριμένα χαρακτηριστικὰ προσφέροντας καὶ νέους στόχους εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Αὔτη, εἰδικώτερα, εἰς τοὺς στόχους τῶν ἥδη ἀνεπτυγμένων βιομηχανικῶν οἰκονομιῶν μετατρέπεται εἰς οἰκονομικὴν πρόοδον καὶ δίδεται ἔμφασις εἰς τὰ οἰκονομικὰ ἐπιτεύγματα μιᾶς χώρας ἐν συγκρίσει μὲ ὅλας τὰς ἄλλας μὲ τὰς ὅποιας αὐτὴ ἀνταγωνίζεται εἰς τὸν διεθνῆ στίβον. Ἡ ἐπιδίωξις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ή ὅποια παλαιότερον ἀπέβλεπεν εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων μιᾶς χώρας, παρεχώρησεν βαθμιαίως τὴν θέσιν της εἰς ἓνα παράλληλον μὲ αὐτὴν στόχον, ἥτοι τῆς διεθνοῦς ἐπικρατήσεως. Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ εἰς τὸ παλαιότερον περιεχόμενον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως θὰ πρέπει ἀσφαλῶς νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἐμφάνισιν ἐνὸς νέου σταδίου καπιταλιστικῆς ἀναπτύξεως, εἰς τὴν προετοιμασίαν μιᾶς νέας διεθνοῦς οἰκονομικῆς τάξεως καὶ εἰς τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ «διεθνῆς τράπουλα ἔναντιοι ράζεται». Ἐπομένως, οἱ πάντες θὰ ἡδύναντο θεωρητικῶς νὰ ἐπωφεληθοῦν, βελτιώνοντες τὴν θέσιν των, ἀν ἔχουν φροντίσει προηγουμένως νὰ κάμουν σωστὰς κινήσεις. Εἰς τὸ παρὸν ὅμως μεταβατικὸν αὐτὸ στάδιον ἐπικρατεῖ ὑψηλὸς βαθμὸς ἀνασφαλείας καὶ κινδύνου εἰς τὴν διεθνῆ οἰκονομίαν. Θὰ ἀναφερθῶ, κατ' ἀρχήν, εἰς τὰ νέα στοιχεῖα τοῦ περιεχο-

μένου τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῶν ἐπιδιώξεων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰ στοιχεῖα, τὰ διοῖα συνθέτουν τὸ ἀνασφαλὲς διεθνὲς περιβάλλον.

A. Τὸ νέον περιεχόμενον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, δρθότερον ἡ οἰκονομικὴ πρόοδος, εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἥδη ἀνεπτυγμένων οἰκονομιῶν ἀξιολογεῖται, τελικῶς, μὲν ὅσον γίνεται μεγαλύτερον μερίδιον ἐκάστης χώρας εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον. Ὡς ἐπιτυχία, ἔξαλλου, ἀναγνωρίζεται ἡ διαχρονικὴ αὔξησις αὐτοῦ τοῦ μεριδίου. Ἡ μὲ ταχεῖς ρυθμοὺς ἐπιδίωξις τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος (δείκτης ἐπιτυχίας τοῦ παρελθόντος) ἔχει περάσει εἰς δευτέραν μοῖραν καὶ μᾶλλον ἐκλαμβάνεται ὡς συνέπεια καὶ ὅχι ὡς στόχος.

Τὸ κυριώτερον μέσον τῆς συγγρόνου οἰκονομικῆς πολιτικῆς διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸ μερίδιον αὐτὸν εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον εἴναι ἡ μεγίστη δυνατὴ ταχεῖα ἐφαρμογὴ τῆς νέας τεχνολογίας, καὶ ἐπίσης οἱ ὅσον τὸ δυνατὸν πλέον ἐπιτυχεῖς καὶ κανονόμοι συνδυασμοί της. Ὁ στόχος τοῦ παρελθόντος, τῆς ἀπλῆς διευρύνσεως τῆς ἐπενδύσεως, θεωρεῖται ἥδη ἀνεπαρκὴς διότι δὲν εἴναι εἰς θέσιν νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν ἀπαραίτητον ποιοτικὴν ἐπικράτησιν.

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιδιώξεως διὰ μεγαλυτέρων οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον γίνεται, τοιουτοτρόπως, ἀνταγωνιστικὸν καὶ ὑπερβαίνει τὰ ἔθνικὰ πλαίσια μιᾶς οἰκονομίας. Διότι, ἂν οἱ ἀνταγωνισταί της ἐπιτυγχάνουν περισσότερα ἀπὸ τὴν ἴδιαν, θὰ ἔχῃ αὐτὴ πρόβλημα ἔστω καὶ ἂν τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τῶν κατοίκων της εἴναι ἀφούντως ἰκανοποιητικόν.

Μὲ τὰ νέα στοιχεῖα, ποὺ ἔχουν ἐνσωματωθῆ ἐπί τὴν παλαιοτέρων ἔννοιαν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, αὐτὴ ἡ τελευταία ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας δὲν ἐπιδιώκεται, συνήθως, ἀπὸ μεμονωμένας οἰκονομίας. Ἀντιθέτως, τὰ πολυσύνθετα πλέον προβλήματα εἰς αὐτὸν τὸν χῶρον ἐπιχειρεῖται, γενικά, νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἀπὸ οἰκονομικὰς ἐνώσεις χωρῶν.

“Οπως ἀνεμένετο, ἡ σαφής στροφὴ τῶν οἰκονομικὰ ἀνεπτυγμένων χωρῶν πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ἵσοροπίας εἰς ἔθνικὸν καὶ διεθνὲς ἐπίπεδον, ὠδήγησεν εἰς ἐπιβράδυνσιν τοῦ ρυθμοῦ προόδου τῶν καθ’ ἔκαστον οἰκονομιῶν. Ἐπρόκειτο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, δι’ ἀναγκαστικὴν ἐπιλογήν, καὶ εἰς τὸ πλαίσιον προσπαθείας ἐλέγχου τοῦ ἔξαιρετικὰ ἀνασφαλοῦς διεθνοῦς περιβάλλοντος τῆς παρούσης μεταβατικῆς περιόδου. Τὸ πρόβλημα αὐτὸν ἐπιβραδύνσεως τῆς προόδου συγκεντρώνεται τελικὰ πολὺ διηγώτερον εἰς ἐπίπεδον ἀνεπαρκοῦς μεταβολῆς τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος τῶν ἀνεπτυγμένων οἰκονομιῶν καὶ πολὺ περισσότερον εἰς τὴν ἀδυναμίαν ἐπιτεύξεως πλήρους ἀπασχολήσεως εἰς αὐτάς. Πράγματι, μετὰ τὸ τέλος ἐκάστης ὑφέσεως, ὕστερα

ἀπὸ τὸ 1973, τὸ ποσοστὸν ἀνεργίας ἐντὸς τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ διαπιστώνεται συνεχῶς ἀνώτερον τοῦ ἀμέσως προηγουμένου.

Ἡ ἐπιβράδυνσις τοῦ ρυθμοῦ προόδου τῶν ἀνεπτυγμένων οἰκονομιῶν συμβαδίζει, συχνά, μὲ ταχύτατοὺς ρυθμοὺς ἀναπτύξεως ὡρισμένων ἀπὸ τὰς νεοεισερχομένας εἰς τὴν διαδικασίαν ἐκβιομηχανίσεως χώρας τοῦ τρίτου κόσμου. Αἱ σχετικαὶ ἐρμηνευτικαὶ θεωρίαι αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, αἱ ὅποιαι ἐπικαλοῦνται τὴν δυνατότητα προσβάσεως αὐτῶν τῶν χωρῶν εἰς τὴν γνωστὴν ἥδη τεχνολογίαν, δὲν ἔχουν, δυστυχῶς, καθολικὴν ἐφαρμογήν. Καὶ τοῦτο, διότι, ὡρισμέναι ἀπὸ τὰς νεοεισερχομένας χώρας, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν, ἐπιτυγχάνουν ἐνῷ ἄλλαι ὅγι, χωρὶς καὶ νὰ εἴναι γνωστὴ ἡ εἰδοποιὸς διαφορά.

Μία, ἐπιπλέον, διαφοροποίησις τοῦ περιεχομένου τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος εἴναι καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ διεθνοποίησις τῆς παγκοσμίου οἰκονομίας καὶ ἡ προϊοῦσα ἀλληλεξάρτησις της ἀποτελοῦν σοβαροὺς περιορισμούς διὰ τὴν ἐπιλογὴν ὅρθιοις ἐθνικῆς ἀναπτυξιακῆς στρατηγικῆς. Ἀνεξαρτήτως βεβαίως ἀπὸ τὰς γνωστὰς διαμφισβητήσεις σχετικῶς μὲ τὸν βαθμὸν ἀποτελεσματικότητος, καὶ εἰς τὸ παρελθόν καὶ εἰς τὸ παρόν, μιᾶς τοιαύτης οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

B. Μερικὰ στοιχεῖα ἀνασφαλείας τοῦ διεθνοῦ περιβάλλοντος.

Εἰς τὴν ἐπιδίωξιν, σήμερον, τῶν στόχων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως μὲ τὰ νέα στοιχεῖα της, προστίθεται καὶ σωρεία δεδομένων τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας, τὰ ὅποια ἐνισχύουν τὴν ἀνασφάλειαν καὶ τὸν βαθμὸν ἀναλήψεως κινδύνου ἐκ μέρους τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Θὰ ἀναφερθῶ, κατ' ἀρχήν, εἰς τὴν διάστασιν ἡ ὅποια ἐμφανίζεται μεταξὺ τῶν ἐπισήμων ἔξαγγελιῶν ὑπὲρ τῆς ἐφαρμογῆς συνθηκῶν ἐλευθέρου ἐμπορίου καὶ τῆς πρακτικῆς, ἡ ὅποια ἀκολουθεῖται, εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀπὸ τὰς ἐπὶ μέρους ἐθνικὰς οἰκονομίας ἡ ἀκόμη ἀπὸ τὰς οἰκονομικὰς ἐνώσεις χωρῶν. Πράγματι, καὶ διὰ νὰ ἐπικαλεσθῶ μόνον τινὰς ἀπὸ τὰς πρακτικὰς αὐτάς, εἰς ἐθνικὸν ἐπίπεδον, εἴναι πρῶτον τὸ εὐρύτατα ἐφαρμοζόμενον dumping, δεύτερον, ἡ ἐμμονὴ εἰς τὴν διατήρησιν ριζικὰ διαφόρων συστημάτων φορολογίας, τρίτον, ἡ ἔλλειψις διαφάνειας εἰς τὸν τρόπον λειτουργίας τῆς Κοινότητος, δηλαδὴ «εὐρωπαϊκὸν κάστρον» καὶ εἰς τὸ μέλλον ἡ μὲ ἀνοικτὰ σύνορα, τέταρτον, ἡ διατήρησις τῆς ΚΑΠ, ἡ ὅποια περιορίζει καὶ ἀποπροσανατολίζει τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, πέμπτον, τὸ μέλλον τῆς ΕΟΚ μετὰ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο Γερμανιῶν, τὰς δραματικὰς ἔξελίζεις τῶν τέως σοσιαλιστικῶν οἰκονομιῶν καὶ τὴν ἐκπεφρασμένην ἐπιθυμίαν ὅλων σχεδὸν τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν - μὴ μελῶν τῆς, νὰ εἰσέλθουν εἰς αὐτήν.

Μὲ ποῖα ἀκριβῶς κριτήρια αἱ ἀναπτυσσόμεναι οἰκονομίαι εἶναι δυνατὸν νὰ υἱοθετήσουν ὡς βάσιν τῆς ἐξωτερικῆς των πολιτικῆς τὰς ἀργὰς τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου, ἀφοῦ ἀν τὸ πρᾶξον θὰ ὑπερχρεωθοῦν καὶ θὰ θέσουν εἰς κίνδυνον τὸ διεθνὲς νομισματικὸν σύστημα.

Θὰ ἀναφερθῶ, κατὰ δεύτερον λόγον, εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐνὸς ἵκανοποιητικοῦ διεθνοῦς νομισματικοῦ συστήματος, τὸ ὄποιον ἦτο ἀνέκαθεν ἐν πρόβλημα. Ἀλλά, ὅταν ὑπάρχει μία ἀναμφισβήτητος ὑπερδύναμις, εἰς θέσιν νὰ λειτουργῇ ὡς ρυθμιστικὸς παράγων, αἱ δυσμενεῖς συνέπειαι τῆς ἔλλειψεως ἵκανοποιητικοῦ διεθνοῦς νομισματικοῦ συστήματος εἶναι, ἐν πολλοῖς, ἔλεγχόμεναι. Δὲν συμβαίνει, ἐντούτοις, πλέον αὐτό, ἀφοῦ διάροις αὐτὸς διαμφισβητεῖται εἰς τὰς Η.Π.Α., ἐνῶ καὶ ἄλλαι ἴσχυραι οἰκονομικαὶ δυνάμεις (Κοινότητα, Ἰαπωνία, αὖτοι Ἰσαρά Κίνα) τὸν διεκδικοῦν. Ἡ οὐσιαστικὴ αὐτὴ ἀνυπαρξία διεθνοῦς ρυθμιστικῆς ὑπερδυνάμεως ὑπογραμμίζει τὴν ἔλλειψιν ἵκανοποιητικοῦ νομισματικοῦ συστήματος καὶ ἀπειλεῖ σοβαρὰ τὴν δύμαλήν λειτουργίαν τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας.

Θὰ ἀναφερθῶ, κατὰ τρίτον λόγον, εἰς ὅ,τι ἀναγνωρίζεται ὡς κλειδὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, σήμερον, δηλαδὴ εἰς τὴν ταχύρρυθμον ἐφαρμογὴν τῆς νέας τεχνολογίας. Αὕτη, δυνατὸν νὰ εἶναι γνωστὴ εἰς τὰς ἀναπτυσσομένας οἰκονομίας, ἀλλὰ ἡ μεταφορὰ καὶ ἐφαρμογὴ τῆς εἶναι ἀκρως πολύπλοκος. Δὲν εἶναι δηλαδὴ γνωστόν, πῶς ἀκριβῶς ὁφείλουν νὰ συμπεριφερθοῦν αἱ ἀναπτυσσόμεναι οἰκονομίαι διὰ νὰ τὴν ἔξασφαλίσουν.

Θὰ ἀναφερθῶ, τέλος, εἰς τὴν πολὺ γνωστὴν διαπίστωσιν, ὅτι δηλαδὴ ὠρισμέναι ἀναπτυσσόμεναι οἰκονομίαι κατορθώνουν νὰ ἀρχίσουν καὶ νὰ συνεχίσουν μὲ ἐπιτυχίαν τὴν οἰκονομικήν των ἀνάπτυξιν, ἐνῶ ἄλλαι ὅχι, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ εἶναι γενικῆς παραδοχῆς οἱ λόγοι αὐτῆς τῆς διαφορᾶς.

ΜΕΡΟΣ II. Ἡ σημασία τῶν μεταβολῶν εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως διὰ τὴν Ἐλλάδα.

Μὲ τὰς νέας προσθήκας, τὰς ὄποιας ἀνέφερα εἰς τὸ Μέρος I, ἡ Ἐλλάς θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδιώξῃ αὔξησιν τοῦ βαθμοῦ διεθνοῦς ἀνταγωνιστικότητός της, ὥστε νὰ περιορίση τὸ ἀναπτυξιακὸν χάσμα, τὸ ὄποιον τὴν χωρίζει ἀπὸ τὸ ἀντίστοιχον μέσον κοινοτικὸν ἐπίπεδον. Δυστυχῶς, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἀπὸ τὸ 1988, τὸ χάσμα αὐτὸν διευρύνεται.

Εἰς τὴν ἔλληνικὴν περίπτωσιν, ὅπως καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἀνάλογον, τὸ μοναδικὸν μέσον περιορισμοῦ αὐτοῦ τοῦ χάσματος θὰ ἦτο ἡ διενέργεια ἐπενδύσεων μὲ παράλληλον ἐνσωμάτωσιν εἰς αὐτὰς τῆς νέας τεχνολογίας. Αὐτό, ὅμως, δὲν γίνεται σταθερὰ ἀπὸ τὸ 1973. Δὲν θὰ ἐπιδοθῶ εἰς τὴν ἐρμηνείαν του, ἔλλειψει χρόνου, ἀλλὰ

καὶ ἐν ὅψει τοῦ φαύλου κύκλου εἰς τὸν ὄποιον ἡ Ἑλλὰς στροβιλίζεται καὶ καθιστᾶ αὐτὴν τὴν προσπάθειαν ἐπικίνδυνον.

Συζητεῖται ἡδη καὶ ἀνάμεσα καὶ σὲ ἄλλα ἡ παρεμπόδισις εἰσόδου μας τὸ 1992 εἰς τὴν νομισματικὴν ἔνωσιν (ἀν, βεβαίως, αὐτὴ τελικῶς πραγματοποιηθῆ), ὅπως καὶ ἡ ἐπιβολὴ μέτρων διὰ μίαν «Εὐρώπην δύο ταχυτήτων» στὰ πλαίσια τῆς Κοινότητος, τῆς ὄποιας εἴμεθα τὸ 100 μέλος.

“Ολα αὐτὰ ἀποτελοῦν ἀποδείξεις διὰ τὸ ὅτι ἡ οἰκονομική μας πολιτική, μετὰ τὸ 1973, καὶ πιθανότατα διὰ λόγους ἀσχέτους μὲ τὴν ἑκάστοτε κυβερνῶσαν παράταξιν, δὲν ἥτο εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς παρούσας ἀξιώσεις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Καὶ ἡδη κατὰ τὴν διανυομένην περίοδον θὰ ἥθελα νὰ ἐκφράσω πολὺ σοβαρὰς ἀμφιβολίας διὰ τὴν δυνατότητα ἀποτελεσματικῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἑκάστοτε ἐπιλεγομένων μέτρων, ὅσον καὶ ἀν αὐτὰ εἶναι ὀρθόδοξα καὶ ὅσον καὶ ἀν ἐφαρμόζωνται μὲ ὀρθόδοξον τρόπον, (πρᾶγμα ποὺ δὲν συμβαίνει βεβαίως στὴν Ἑλλάδα), ἔξαιτίας τῆς τεραστίας παραοικονομίας, ἡ ὄποια ἐπισήμως ἀναγνωρίζεται 40% (ἢ καὶ πλέον) τοῦ ΑΕΠ τῆς.

Σαφέστατα δὲν εἶχομεν δυνατότητας ἐπιλογῆς εἰς τὸν στροβιλὸν τῶν διεθνῶν ἀνακατατάξεων τῆς δεκαετίας τοῦ 1980 καὶ εἰς τὴν δίνην ἐνὸς μεταβατικοῦ σταδίου καπιταλιστικῆς ἀναπτύξεως. Θεωρητικῶς, βεβαίως, εἶχομεν δυνατότητας ἀναπροσαρμογῆς μιᾶς ἀνεπιτυχοῦς διαδικασίας ἐκβιομηχανίσεώς μας, εἰς ἓνα κόσμον, ὁ ὄποιος ἀλλάζει μορφὴν καὶ φέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὰς ὑπηρεσίας, εἰς τὰ εὐρέα πλαίσια τῶν ὄποιων, ἀνέκαθεν διεθέταμεν συγκριτικὰ πλεονεκτήματα. Δυστυχῶς, δῆμως, δὲν τὸ ἐπεχειρήσαμεν ἢ ἵσως καὶ δὲν τὸ κατωρθώσαμεν. Ἡ ἐπιστροφὴ εἰς λάθη, παραλείψεις ἢ καὶ ἀβελτηρίας τοῦ παρελθόντος δὲν ἔχει οὐσιαστικὸν νόημα. Πράγματι, εἰς τὴν δυσχερῆ αὐτὴν ἐθνικὴν ὥραν ὀδφείλομεν νὰ ἔξεύρωμεν τοὺς τρόπους διὰ τὸ πῶς θὰ ἀποφύγωμεν τὴν οἰκονομικὴν περιθωριοποίησίν μας, εἰς τὰ πλαίσια τῆς Εὐρώπης ἀλλὰ καὶ διεθνῶς.

Τελειώνω, λοιπόν, καὶ τὸ Β' Μέρος μὲ τὴν διαπίστωσιν ὅτι τὸ νέον περιεχόμενον τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἡ ὄποια ἐπεκτείνει τὰ ὅριά της ἀπὸ ἐθνικὰ ἐπίπεδα εἰς διεθνῶς ἀνταγωνιστικά, περικλείει τὸν κίνδυνον περιθωριοποιήσεώς μας, ἐνῶ ἡ οἰκονομική μας πολιτικὴ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὴν ἐμποδίσῃ.

ΜΕΡΟΣ III. Μερικαὶ προτάσεις ἀντιμετωπίσεως τῆς καταστάσεως.

Αἱ προτάσεις μου εἰς τὸ τελευταῖον αὐτὸ Μέρος III δὲν φιλοδοξοῦν, ἀσφαλῶς, νὰ «κομίσουν γλαῦκα εἰς Ἀθήνας». Γίνονται μόνον, ὅχι ἀπλῶς δίκην συμπερασμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀμεσος ἀντίδρασις τῆς χώρας μας εἰς τὰ διαμειβόμενα, τὰ

όποῖα δριοθετοῦν τὴν τύχην μας, πιθανότατα, διὰ πολλὰς δεκαετίας εἶναι ἐπιβεβλημένη.

Πιστεύω ὅτι καὶ ἀν αἱ δυνατότητές μας ἀντιστροφῆς τῆς καταστάσεως εἶναι αὐτὴν τὴν στιγμὴν δριακαί, εἶναι ὅμως συγχρόνως καὶ ὑπαρκταί. Καὶ τοῦτο διότι ὁσάκις εἰς τὸ διεθνὲς προσκήνιον, ἔξαιτίας ἴστορικῶν ἔξελίξεων, διανοίγονται νέοι ὄρίζοντες, εἶναι πολὺ ἐνδεχόμενον καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ δυνηθῇ νὰ ἀποκτήσῃ πρόσβασιν εἰς νέας δυνατότητας δράσεως.

Οὕτω:

1. Μία ἀρκούντως ἐκτεταμένη ἀγορὰ διὰ ζήτησιν ἑλληνικῶν προϊόντων, διὰ τουρισμὸν ἀλλὰ καὶ ἐπενδύσεις διανοίγεται. Εἶναι ἡ τῶν Βαλκανίων μὲ πάρα πολλὰ προβλήματα ἀπὸ τὴν ἐμπειρίαν τῆς βιαίας παρεμβάσεως, ἐπὶ 75 ἔτη, εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν οἰκονομικῶν νόμων καὶ τὸν τρόπον ἐπιτεύξεως τῶν μακροοικονομικῶν ἰσορροπιῶν. Συγχρόνως, ὅμως, ὑπάρχει μία ἀναπτυσσομένη νέα ἀγορὰ ἡ ὅποια, μὲ ὅλους τοὺς τρόπους καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, ἐπιχειρεῖ νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ καθεστώς τῆς ἐλευθέρας οἰκονομίας. Οὕτω, π.χ. εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ὅσον καὶ ἀν φαίνεται ἀπίθανον, αἱ ξέναι ἐπενδύσεις εἶναι ἐντελῶς ἐλεύθεραι νὰ ἐγκατασταθοῦν καὶ ἀπλῶς χρειάζεται νὰ ἀνακοινωθοῦν.

Τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖ τμῆμα τῶν Βαλκανίων καὶ ἀνέκαθεν ἦτο καπιταλιστικὴ οἰκονομία, ἐνδέχεται μὲ τὴν κατάλληλον ἔξωτερηκὴν πολιτικήν, νὰ δυνηθῇ νὰ διαδραματίσῃ ρόλον οἰκονομικοῦ πιλότου, εἰς τὰς κοσμοϊστορικὰς μεταβολάς, αἱ ὅποιαι ἥρχισαν νὰ πραγματοποιοῦνται, εἰς τὸν γεωγραφικὸν αὐτὸν χῶρον. Μὲ ὅλας τὰς ἴστορικάς, γεωγραφικάς, πολιτικάς καὶ κοινωνικάς ἰδιαιτερότητας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν χῶρον τῶν Βαλκανίων, θὰ ἡδύνατο νὰ εἶναι ἡ πρώτη, ἡ πλέον ἀξιόπιστος καὶ ἡ πλέον προσιτή διὰ νὰ εἰσαγάγῃ τὰς τέως σοσιαλιστικὰς βαλκανικὰς χώρας, εἰς τὸ ἥδη, δι' αὐτὰς πολυπόθητον καπιταλιστικὸν περιβάλλον.

Θὰ πρέπει πρὸς τοῦτο νὰ ἔχωμεν (νὰ ἀποκτήσωμεν τέλος πάντων) μίαν μακροχρόνιον ἔξωτερηκὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ δρέψωμεν τοὺς καρπούς της, εἰς χρόνον κατὰ τὸν ὅποιον αἱ βαλκανικαὶ οἰκονομίαι θὰ ἔχουν ξεπεράσει τὰ τρέχοντα μεταβατικά τῶν προβλήματα.

2. Ἡ νομισματικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἔνωσις τῆς Κοινότητος ἀπειλεῖται τώρα, καὶ πλὴν ὅλων τῶν ἄλλων, καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἀντιμετώπισεν τὰς ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένας χώρας καὶ περιοχάς της δίκην «πτωχοῦ συγγενοῦ». Θὰ εἴχομεν κάθε συμφέρον, στηριζόμενοι εἰς τὰς θεωρίας καὶ πρακτικὰς τοῦ παρελθόντος, καὶ ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὰς ὑπολοίπους ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένας της περιοχάς, νὰ δργανώσωμεν μία μεθοδευμένην προσπάθειαν εὐαισθητοποιήσεώς της. Δηλαδή, νὰ

συμβάλωμεν μὲ κάθε μέσον, εἰς τὴν συνειδητοποίησιν τῆς Κοινότητος, ὅτι ἡ ταχύρρυθμος ἀνάπτυξις καὶ ὁ τεχνολογικὸς ἐκσυγχρονισμὸς αὐτῶν τῶν χωρῶν καὶ περιοχῶν τῆς, μεταφράζεται τελικῶς εἰς σημαντικήν αὔξησιν τῆς δικῆς της συνολικῆς ἴσχύος, στὸ διεθνὲς προσκήνιον. Οὕτω, καὶ μόνον οὕτως, ἡ ΕΟΚ θὰ ἡδύνατο νὰ διεκδικήσῃ τὴν σκυτάλην τῆς πρώτης διεθνοῦς ὑπερδυνάμεως, ἀν δὲλαι αἱ χῶραι καὶ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι τὴν ἀπαρτίζουν, εἶχον, μὲ τὴν δικήν της ἀποφασιστικήν συμβολήν, πραγματοποιήσει τὸ μέσον ἀναπτυξιακὸν κοινοτικὸν ἐπίπεδον.

S U M M A R Y

Economic development as target of the Economic Policy.

Economic development has been and continues to be the target of Economic Policy all over the world. Economic development is measured in a growing degree by the participation of the country concerned in world trade. As far as Greece is concerned it has been until now the only Balkan country which has not ceased to be a capitalistic country.